



Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-09-26

Diarienummer N163-1237/24

Handläggare

Handläggare

Andreas Wetterberg, Anna Kihlén

E-post: andreas.wetterberg@socialnordost.goteborg.se

anna.kihlen@socialnordost.goteborg.se

Svar på remiss - Motion av Jessica Blixt (D) och Martin Wannholt (D) om undervisning på annan plats för elever som utgör ett hot mot säkerheten för andra i skolan

Förslag till beslut

1. Socialnämnden Nordost beslutar att avstyrka förslaget om att utreda och föreslå alternativa undervisningslösningar för elever som inte kan vistas i en vanlig skolmiljö på grund av att de utgör ett hot mot säkerheten för andra.
2. Socialnämnden Nordost översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.
3. Socialnämnden Nordost förklarar paragrafen omedelbart justerat.

Sammanfattning

Socialnämnd Nordost ska yttra sig över motion av Jessica Blixt (D) och Martin Wannholt (D) om undervisning på annan plats för elever som utgör ett hot mot säkerheten för andra i skolan. Grundskolenämnden, socialnämnd Nordost samt socialnämnd Sydväst har fått motionen för yttrande.

Motionärerna föreslår att Grundskolenämnden får i uppdrag att, i samverkan med socialtjänsten och rättsvårdande myndigheter, att utreda och föreslå alternativa undervisningslösningar för elever som inte kan vistas i en vanlig skolmiljö på grund av att de utgör ett hot mot säkerheten för andra.

I samråd med grundskoleförvaltningen framkommer att ytterligare undervisningsalternativ än redan befintliga inte tillåts i enlighet med skollagstiftningen. Dock är det av vikt att fortsatt stärka och utveckla de samverkansformer som finns tillsammans med grundskolan för att fånga och nå de elever och dess familjer som är i behov av socialtjänstens stöd. I det arbetet finns också ett fokus på att stärka det tidiga och förebyggande arbetet så att dessa elever som utgör ett hot mot andra elever tidigt för stöd och hjälp. Det ligger också i linje med ny socialtjänstlag

Förvaltningen föreslår därför utifrån ovan att motionen avstyrks.

Svaret ska skickas in till kommunstyrelsen senast 19 december.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Tidiga förebyggande och främjande insatser för barn och unga kan förhindra en negativ utveckling och bidra till mer jämlika livsvillkor. Ett aktivt förebyggande arbete med fokus på tidiga insatser riktade till föräldrar och barn och unga, bedöms ge vinster ur såväl ett socialt som ekonomiskt perspektiv. Arbetet med tidiga och samordnade insatser är dock komplext och det kan ta tid innan resultat blir märkbart på en strukturell nivå.

I forskningsöversikt som Brottsförebyggande rådet gav ut 2017 framgår att brottslighet har stora kostnader, såväl materiella som emotionella. Ekonomiska beräkningar visar att samhällskostnaden för en gängkriminell person uppgår till cirka 23 miljoner kronor under en 15 års period. Även otrygghet bedöms ha höga kostnader för samhället, och det är känt idag att kriminella nätverk skapar otrygghet i framförallt de områden där de har sina utgångspunkter.

Det är därför av vikt ur ett längre och samhällsekonomiskt perspektiv att de elever som omnämns i motionen för det stöd och hjälp de behöver för att bryta en fortsatt negativ utveckling. I det arbetet är samverkan med skolan och socialtjänst en viktig förutsättning.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension

Bedömning ur social dimension

Att växa upp i ett utsatt eller särskilt utsatt område innebär sämre förutsättningar till goda livsvillkor jämfört med de barn och unga som inte gör det. Den sociala utsattheten i dessa områden är också en orsak och grogrund till att färre ungdomar går ut grundskolan med godkända betyg, vilket förvaltningen ser har en direkt koppling till ökad risk att hamna i kriminalitet och i en gängmiljö. En fungerande skolgång är enligt forskning en viktig grundläggande skyddsfaktor för att förebygga brottslighet¹. Det är därför av största vikt att förvaltningen samverkar med skolan och arbetar tillsammans med tidiga insatser kopplade till barn och ungdomars skolgång och utveckling.

Bedömning av barnrättsperspektiv

Alla elever har rätt till en inkluderande utbildning som stödjer deras individuella utveckling och behov. Skapandet av alternativa undervisningslösningar för elever med utmanande beteenden måste göras med stor försiktighet och i enlighet med barnets bästa. Enligt artikel 3 i FN:s barnkonvention ska barnets bästa alltid vara vägledande i alla beslut som rör barnet. Enligt artikel 6 i barnkonventionen har alla barn rätt till liv, överlevnad och utveckling. Det innebär att varje barn, även de med utmanande beteenden, har rätt att växa och utvecklas i en trygg miljö som erbjuder möjlighet till att klara sin skolgång och social utveckling.

Genom att isolera elever från sina kamrater och den vanliga skolmiljön riskerar vi att förvärpa deras känslor av utanförskap och skapa långsiktiga hinder för deras emotionella och sociala utveckling. Skolan är en viktig arena för inte bara lärande, utan också för att utveckla sociala färdigheter och bygga relationer. En inkluderande skolmiljö, där elever får stöd inom samma ram, stärker både deras möjlighet till att fullfölja skolan och

¹ <https://www.regeringen.se/artiklar/2023/10/en-bra-skolgang-forebygger-brott/>

emotionella tillväxt. Därför bör beslut om mer ingripande insatser alltid göras med försiktighet och beaktande av barnets rätt till en utvecklande och stödjande miljö, i enlighet med både artikel 3 och artikel 6 i barnkonventionen.

Samråd

Ärendet har tagits upp i ungdomsrådet i Angered den 5 november 2025 och de har lämnat sina synpunkter på förslaget.

Angereds ungdomsråd uppfattar att elever som utgör ett hot mot säkerheten för andra i skolan bör vara i en annan miljö. Utöver de elever som uppvisar ett våldsamt beteende är det även viktigt att identifiera och arbeta med de elever som rör sig i kriminella miljöer. Ungdomarna uppger vidare att de kan orsaka skada på andra sätt förutom direkt våld. Det kan handla om aktiviteter som drogförsäljning eller att sätta ett pris på våldsamma handlingar mot andra elever. En reflektion från ungdomsrådet är att jobba mot de äldre eleverna. De har makten att influera de yngre.

Ungdomsrådet uppfattar dock inte att digital undervisning är en lösning. Alla i ungdomsrådet har upplevelser från distansundervisning och påpekar att digitalt lärande inte är en effektiv lösning. Ungdomsrådet påtalar dock att om dessa elever utesluts alldeles för mycket så finns det ingen möjlighet att komma tillbaka till samhället. En separat klass, skola eller rum med en lämplig tjänsteperson vore en bra lösning enligt ungdomsrådet. Dessa elever behöver extra stöd.

Samverkan

Information i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) den 10 december 2024.

Bilagor

1. Motion av Jessica Blixt (D) och Martin Wannholt (D) om undervisning på annan plats för elever som utgör ett hot mot säkerheten för andra i skolan.

Ärendet

Socialnämnd Nordost ska yttra sig över motion av Jessica Blixt (D) och Martin Wannholt (D) om undervisning på annan plats för elever som utgör ett hot mot säkerheten för andra i skolan.

Svaret ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 19 december.

Beskrivning av ärendet

Motionärerna lyfter att antalet elever som begått grova brott, som sexualbrott eller misshandel, samt de med kopplingar till kriminella nätverk har ökat. Motionärerna menar att dessa elever besitter ett betydande våldskapital, vilket innebär att andra elever, personal och rektor utsätts för kränkning, hot och våld, antingen direkt eller via ombud.

Vidare menar motionärerna att nuvarande hantering av dessa elever, där de antingen stängs av under några dagar eller vistas på Elevator i upp till 20 dagar, är verkningslös och resulterar i kostsamma temporära lösningar för skolorna.

Därför föreslår motionärerna att en ny hanteringsordning utreds där säkerhet och trygghet säkerställs genom att de elever som utgör ett hot mot andra inte vistas i skolmiljön. Den utredning som föreslås behöver bland annat omfatta en redovisning av alternativa lösningar för skolorna och stöd för dessa elever.

Mot bakgrund av detta föreslår motionärerna att *Grundskolenämnden får i uppdrag att, i samverkan med socialtjänsten och rättsvårdande myndigheter, att utreda och föreslå alternativa undervisningslösningar för elever som inte kan vistas i en vanlig skolmiljö på grund av att de utgör ett hot mot säkerheten för andra.*

Utgångspunkter

Förvaltningen har i dialog med grundskoleförvaltningen gått igenom de lagliga förutsättningar och befintliga utgångspunkter och strukturer som finns att förhålla sig till gällande möjligheter till alternativa undervisningslösningar för de elever som omnämns i motionen. Nedan lyfts de aspekterna:

Omplacering enligt skollagen

Skollagen (2010:800) utgör grunden för alla beslut som rör barn och elever eftersom den fungerar som en skyddslagstiftning som garanterar deras rätt till utbildning. I det femte kapitlet av skollagen redovisas de disciplinära åtgärder som kan vidtas om elever stör ordningen i skolan eller hotar andra elevers trygghet och studiero. Enligt lagen är det inte tillåtet att vidta några åtgärder utöver de som specificeras eftersom listan över disciplinära åtgärder är uttömmande.

Utrymmet i skollagen för att fatta beslut om att stänga av elev från undervisning eller tvångsplacera är litet och tillämpningen ska vara restriktiv, enligt förarbetena. Vidare bör noteras att 5 kap. skollagen anger en uttömmande lista på de disciplinära åtgärder som står till buds.

Tillfällig omplacering

Om en elev vid upprepade tillfällen stör ordningen, beter sig olämpligt eller begår en allvarligare förseelse ska rektorn säkerställa att ärendet utreds och utifrån detta, vidta åtgärder enligt 5 kap. 9 § skollagen. Om dessa åtgärder inte är tillräckliga eller om det på

annat sätt är nödvändigt med hänsyn till de andra elevernas trygghet och studiero, får rektorn besluta att eleven ska tillfälligt omplaceras till en annan undervisningsgrupp eller undervisas på en annan plats inom samma skolenhet, enligt 5 kap. 12 §. Omplaceringen får inte vara längre än fyra veckor. Vårdnadshavaren ska informeras om rektorns beslut. Den som beslutar om omplaceringen ska även dokumentera det.

Enligt 5 kap. 12 § andra stycket kan ett beslut om omplacering innebära att en elev får enskild undervisning eller undervisning i en särskild grupp även om de specifika förutsättningarna för sådan undervisning i 3 kap. inte är uppfyllda. Detta gäller även vid en tillfällig omplacering till en annan skola.

Tillfällig omplacering utanför den egna skolenheten

Om en tillfällig omplacering inom elevens ordinarie skola inte har gett önskat resultat eller inte är möjlig, kan rektorn besluta om en tillfällig placering på annan skolenhet eller på en annan plats inom huvudmannens organisation. Rektorn på den mottagande skolan måste godkänna beslutet och vårdnadshavarna informeras innan flytten sker. Enligt 5 kap. 13 § i skollagen får en sådan placering inte pågå längre än fyra veckor.

Placering vid en skolenhet

För en permanent omplacering till en annan skola utan tidsbegränsning kan elever i grundskolan flyttas till en annan skola för att garantera trygghet och studiero för övriga elever. Detta regleras i 5 kap. 21 § skollagen samt i 10 kap. 30–31 §§. Enligt förarbetena till bestämmelsen (prop. 2006/07:69 s. 13) kan en elev flyttas om elevens beteende och handlingar påverkar andra elevers trygghet och studiero negativt. Exempel på sådana situationer är när en elev kränker eller utövar våld mot andra eller när det är nödvändigt att bryta upp destruktiva kamratgrupper.

Vid beslut om permanent omplacering är det avgörande att andra, mindre ingripande åtgärder har prövats och inte bedömts tillräckliga för att skapa trygghet. Tillämpningen av denna bestämmelse är restriktiv eftersom en permanent omplacering är en ingripande åtgärd som påverkar elevens skolgång i hög grad. Eftersom permanent omplacering endast ska tillämpas restriktivt, finns det inga uppgifter om att denna lag har använts i Göteborgs stad.

Avstängningar

Avstängningar görs restriktivt enligt skollagen (5 kap.) eftersom alla elever har rätt till utbildning. Syftet med avstängning är inte bestraffning, utan att åtgärda ett beteende och förbättra skolmiljön för alla elever.

Arbetsmiljölagen

Arbetsmiljölagen kan inte användas som grund för att omplacera en elev. Enligt Skolinspektionen och Justitieombudsmannen har skolledningen ansvar för arbetsmiljön men får inte bryta mot andra lagar. Eftersom skollagen särskilt reglerar omplacering av elever, kan arbetsmiljösäl inte åberopas för detta beslut (Skolinspektionen 2017-03-20, dnr 41-2016:8994).

Socialtjänstlagen

Om oro finns för de elever som omnämns i motionen har grundskolan anmälningsplikt till socialtjänsten (14 kap 1§ SoL). Utifrån inkommen orosanmälan görs en bedömning av om en utredning ska inledas (11 kap SoL). Vid en utredning görs en bedömning utifrån barnets skydd och familjens behov av stöd där olika insatser kan bli aktuellt utifrån individens och familjens behov. Utgångspunkten i socialtjänstens arbete är frivilligt mottagande av stöd och hjälp om behov finns.

Tvångslagstiftning LVU (lagen om särskilda bestämmelser av vård av unga) är en lagstiftning som endast används i de fall samtycke till nödvändig vård inte medges och det genom fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för den unges hälsa och utveckling skadas eller om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende (LVU 1§, 2§ och 3§).

Vid de fall där behov av en placering utanför hemmet bedömts nödvändig (enligt SoL eller LVU) innebär det ofta ett skolbyte för det berörda barnet. För skolbyte i samband med placeringar utanför hemmet, finns särskilda rutiner och metodstöd. I de fall ett barn placeras på SiS går barnet i skolan på SiS under den tiden barnet är placerat där.

I juli 2025 träder en ny socialtjänstlag i kraft. Den nya socialtjänstlagen stärker bland annat socialtjänstens ansvar för det tidiga och förbyggande arbetet samt tydliggör vikten av att samverka med berörda aktörer, såsom skolan, ska ske utifrån barnets bästa.

Om akutskola som grundskoleförvaltningen tillhandhåller

Enligt 2 § förordning (2023:117) är en akutskola en organisatorisk lösning kopplad till en skolenhet för att erbjuda tillfällig undervisning utanför elevens ordinarie skola enligt 5 kap. 13 § skollagen. Syftet med akutskolan är att ta emot elever som genom rektorns beslut behöver en tillfällig placering på annan plats inom huvudmannens organisation, som en disciplinär åtgärd för att säkerställa trygghet och studiero för övriga elever. Denna omplacering är tidsbegränsad till högst fyra veckor, vilket framgår av ovan.

I motionen lyfts Elevator, som är en akutskola för elever i årskurs 6-9 i Göteborg. Elevator ser till att eleven följer ett individuellt schema under sina 20 dagar på Elevator. Planering görs tillsammans med elevens lärare på hemskola, elevhälsoteam och personalen på akutskolan. När elevens tid på Elevator är över återvänder eleven till sin ordinarie skola där ytterligare stöd planeras i samarbete med skolan och elevhälsan för att främja elevens fortsatta utveckling.

Elever på Elevator kan också vara aktuella för olika insatser från socialtjänsten där samverkan med skolan i så fall sker inom ordinarie samverkansstrukturer.

Samverkan mellan socialtjänst och skola förebyggande insatser

För att förhindra och förebygga att ungdomar hamnar i kriminalitet, rekryteras till kriminella gäng eller börjar missbruka, och för att säkerställa att de har en fungerande skolgång, finns olika samverkansstrukturer mellan socialtjänst och skola. Några exempel är:

SSPF, som står för samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid, utvecklades för att upptäcka ungdomar mellan 12 och 18 år i risk att begå brott eller med en begynnande kriminalitet. SSPF arbetar för att tidigt fånga upp barn och ungdomar som behöver stöd. Oron kan handla om saker som svårigheter att koncentrera sig i skolan, hög frånvaro, aggressivt beteende, vänner som begår brott, att barnet eller ungdomen själv begått ett brott, vänner som använder droger, att barnet eller ungdomen använder droger eller brist på positiva fritidsaktiviteter. Grupperna består av representanter från skola, socialtjänst, polis och fritid. Samverkan sker både kring enskilda elever och även på gruppnivå.

Rätt kurva är en 3-årig pilotverksamhet i nordöstra Göteborg med syfte att i ett tidigt stadium hindra barn från att falla in i grov kriminalitet. Programmet fokuserar på barn som redan begått brott och riskerar en framtid som livsstilskriminella. Teamet består av representanter från polis och socialtjänst, men också samarbete mellan skola och fritidsverksamhet. Även andra aktörer kan förekomma. För att delta i programmet väljer polis och socialtjänst ut barn mellan 8 och 15 år som löper särskilt stor risk att rekryteras till brottslighet. Förutom det brottsliga beteendet tar man alltid hänsyn till sociala riskfaktorer. Eftersom deltagande i Rätt Kurva är frivilligt kan barnet och familjen som erbjuds en plats i programmet välja att tacka nej om de vill.

Skolsociala team är en förebyggande insats där anställda personer hos socialtjänsten finns på utvalda skolor för att tillsammans med personal på skolan uppmärksamma elever och dess familjer som är i behov av stöd. Arbetet ska bidra till att skapa goda förutsättningar för elevers utveckling och trygga uppväxtvillkor.

Förvaltningens bedömning

Nämnden ska ta ställning till motionsförslaget om att *Grundskolenämnden får i uppdrag att, i samverkan med socialtjänsten och rättsvårdande myndigheter, att utreda och föreslå alternativa undervisningslösningar för elever som inte kan vistas i en vanlig skolmiljö på grund av att de utgör ett hot mot säkerheten för andra*

Motionärerna belyser ett angeläget område där det pågår ett samarbete mellan socialtjänst och skola för att förebygga negativa konsekvenser för barn och unga som benämns i motionen. Som ovan nämns bedömer förvaltningen genom dialog med grundskoleförvaltningen att alternativa undervisningslösningar utöver de som redan finns till förfogande inte är förenligt med rådande skollagstiftning. Därav bedömer förvaltningen utifrån detta att motionen avstyrks.

Dock är det betydelsefullt att fortsatt stärka och utveckla de samverkansformer som finns tillsammans med grundskolan för att fånga och nå de elever och dess familjer som är i behov av socialtjänstens stöd. Socialförvaltningen och grundskoleförvaltningen behöver som en del av detta arbete även undersöka hur befintliga skolformer kan, med gemensamma resurser, utvecklas. Förvaltningen ser att det kan finnas möjligheter inom gällande skollagstiftning att utveckla former för att möta barn i behov av extra resurser utifrån ett normbrytande beteende. Därtill finns incitament för att med gemensamma krafter möjliggöra för alla barn att tillgodogöra sig undervisning och fullfölja studier.

En fungerande skolgång är en markant skyddsfaktor för att de elever som omnämns ska kunna växa upp till fungerande samhällsmedborgare och kanske komma ur destruktiva miljöer, förhindra brott eller återfall i brott. Det är viktigt att skapa en balans mellan att ge elever med normbrytande beteende möjlighet att utvecklas, och att skydda skolmiljön för

alla elever. Vidare är det av vikt att fortsatt stärka det förebyggande arbetet som sker i samverkan med skolan vilket ligger väl i linje med ny socialtjänstlag.

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen

Socialförvaltning Nordost

Fredrik Johansson
Förvaltningsdirektör

Alessandro Rezaei
Avdelningschef

Handling 2024 nr 154

Motion av Jessica Blixt (D) och Martin Wannholt (D) om undervisning på annan plats för elever som utgör ett hot mot säkerheten för andra i skolan

Alla elever i Göteborg har rätt till en trygg och säker skolgång, och skolplikten är en grundläggande rättighet och skyldighet. Enligt skollagen (5 kap 3§) ska alla elever tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero. Den kräver att Göteborg Stad tar ansvar och gör sitt yttersta för att säkerställa en trygg och säker miljö i skolan. Samtidigt finns idag ett ökat antal elever vars beteenden medför hot mot andras säkerhet. Det innefattar bland annat elever som begått grova brott, som sexualbrott eller misshandel, eller som har kopplingar till kriminella nätverk. Dessa elever besitter ett betydande våldskapital och medför att andra elever, personal och rektor blir utsatta för kränkningar, hot och våld — direkt eller via ombud.

Den nuvarande ordningen är inte tillräcklig. Elever som utgör ett hot mot andras säkerhet kan endast stängas av några få dagar eller vistas på Elevator i upp till 20 dagar. Efter denna period måste eleverna återgå till en vanlig skolmiljö, vilket ofta tvingar den mottagande skolan att vidta kostsamma och tillfälliga lösningar för att försöka skydda alla inblandade och samtidigt upprätthålla skolplikten. Trots åtgärderna är det svårt att skapa den säkerhet och trygghet som alla andra elever och personal har rätt till och de påverkas inte sällan mycket negativt av situationen.

Därför föreslår vi att en ny hanteringsordning utreds där säkerhet och trygghet säkerställs genom att de elever som utgör ett hot mot andra inte vistas i skolmiljön. Utredningen behöver bland annat omfatta en redovisning av alternativa lösningar för skolundervisning och stöd för dessa elever. Till exempel genom etablering av särskilda utbildningsmiljöer, ökad samverkan med socialtjänst och rättsvårdande myndigheter, möjligheten att använda digitala lärplattformar och distansundervisning. De ekonomiska konsekvenserna av att etablera alternativa utbildningslösningar jämfört med de nuvarande tillfälliga åtgärderna på respektive skola ska analyseras. Det är vidare intressant att få en kartläggning av omfattning av elever som idag utgör ett hot mot säkerheten för andra, de specifika risker och incidenter som kräver särskilda åtgärder samt en omvärldsanalys över hur andra kommuner har hanterat liknande situationer.

Alla elever i Göteborg ska få den utbildning de har rätt till i en stimulerande miljö där Göteborgs Stad har verktygen för att kunna garantera långsiktig trygghet och säkerhet för både elever och personal.

Förslag till beslut i kommunfullmäktige:

Grundskolenämnden får i uppdrag att, i samverkan med socialtjänsten och rättsvårdande myndigheter, att utreda och föreslå alternativa undervisningslösningar för elever som inte kan vistas i en vanlig skolmiljö på grund av att de utgör ett hot mot säkerheten för andra.

Jessica Blixt (D)

Martin Wannholt (D)